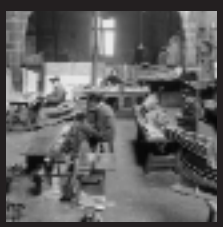
Ressenyes

Mediterràneum

L'esplendor de la Mediterrània medieval

Amb motiu de la celebració del Fòrum Universal de les Cultures 2004, el Museu Marítim de Barcelona va acollir l'exposició de l'Institut Europeu de la Mediterrània «Mediterràneum», que va poder ser visitada entre el 18 de maig i el 27 de setembre. De fet, l'exposició tenia dues seus, una al Museu d'Història de Catalunya («Art i Poder») i una altra al Museu Marítim («Navegació i Comerç»). Amb la combinació dels continguts podíem apropar-nos al Mediterrani medieval i a l'esplendor de les seves ciutats. Una vuitantena de museus d'Europa, del nord d'Àfrica i del Pròxim Orient van cedir peces per tal d'il·lustrar aquest viatge pel passat.

L'exposició que tenia com a seu la flamant sala d'exposicions temporals del Museu Marítim de Barcelona parlava de ports, vaixells, comerciants... en definitiva, d'intercanvis econòmics però també culturals. Entre les peces més interessants que el visitant podia veure cal destacar la famosa *Coca de Mataró*, actualment conservada al Museu Marítim de Rotterdam i que per primera vegada es podia contemplar a Espanya. També eren de gran interès alguns instruments de navegació àrabs o una maqueta que reconstrueix la façana marítima de Barcelona a finals del segle XV. El visitant podia aprofitar el desplaçament entre les dues seus per fer una passejada per la Barcelona medieval marítima, visitant la basílica de Santa Maria del Mar, la Llotja de Mar o el convent de la Mercè.

Creences de la Mar: un nou volum de la col·lecció «Patrimoni Marítim»

Por i esperança enmig de la tempesta

Dins la col·lecció «Patrimoni Marítim», s'ha publicat un altre llibre que utilitza els fons del Museu Marítim de Barcelona (MMB) per explicar un aspecte de la nostra història marítima, en aquest cas tot el que té a veure amb les creences i sentiments de la gent de mar davant el perill. Utilitzant principalment (tot i que no de forma exclusiva) la valuosa col·lecció d'exvots mariners del Museu, aquesta obra ens apropa al complex i poc conegut univers de les pors, les prometences i les manifestacions materials de la pietat marinera.

A partir d'un estudi elaborat per Marta Vives sobre la col·lecció d'exvots del Museu (models, pintures, petits objectes, etc.), el text redactat pel tècnic del MMB Enric Garcia ens apropa a la petita història d'una col·lecció que va trobar refugi al Museu en un període difícil, la Guerra Civil, quan la fúria anticlerical posava en perill el patrimoni religiós i, amb ell, un patrimoni artístic de gran valor.

El exvots s'estudien segons la seva procedència, ja que es tracta de grups amb un nexe comú: la seva presència en una ermita o església de rellevància local. L'edició es complementa amb una introducció a càrrec d' Antoni Sella, que explica el significat d'un exvot i què hi ha darrere d'aquesta ofrena votiva, així com quines són les seves arrels i la seva significació cultural. Finalment, en un annex s'incorpora el catàleg pròpiament de la col·lecció. El text es recolza amb una selecció d'imatges de gran qualitat, en gran part inèdites.

El llibre del projecte Mediterrània

Més que un catàleg

En el marc del programa «Mediterrània. El patrimoni marítim com a vehicle de comunicació entre cultures», promogut per la UE i liderat pel MMB, es van organitzar sis exposicions que tenen com a fil conductor la Mediterrània. Les sis exposicions, itinerants, van ser: «Cruïlla de civilitzacions; Pa, oli i vi; Navegants i comerciants; Mar de religions; Mar de Babel; i La pervivència del Mar». El programa va començar el gener del 2001 i va finalitzar el març del 2003, tot i que algunes de les exposicions encara viatgen.

El llibre *Mediterrània*, editat per Angle Editorial, recull els textos (obra d'Antoni Sella) i una gran part de les imatges que incorporaven aquestes exposicions, deixant així un testimoni del que ha estat el projecte i recollint el contingut global de les sis exposicions en un sol cos. Més que un catàleg clàssic, és el resultat final d'un projecte.

El projecte Mediterrània ha constituït un espai de diàleg i trobada per a entitats, països i persones interessades en el passat, present i futur de la conca mediterrània, així com un vehicle de difusió i preservació dels trets característics de tots els pobles que han crescut en aquest espai.

El Festival del Mar al Fòrum de les Cultures

Una festa amb voluntat de continuïtat

Uns 180.000 ciutadans es van acostar el diumenge 13 de juny fins al litoral barceloní per contemplar de prop els gairebé 600 vaixells de tot tipus que van participar al Festival del Mar. Les embarcacions van traçar sobre les aigües, davant el recinte del Fòrum Universal de les Cultures, un gran llaç per la pau. Era l'acte final d'un festival que va durar tres dies i que va reunir un total de 335.000 ciutadans.

El Festival estava dedicat al mar i a la cultura, i va aplegar des de petites embarcacions tradicionals fins a modernes embarcacions de lleure, passant per una representació de grans velers com ara l'*Stadt Amsterdam* o el *Juan Sebastián Elcano*. El pailebot *Santa Eulàlia*, vaixell insígnia del Museu Marítim de Barcelona, va participar també activament en els actes dels tres dies que va durar el Festival.

L'alcalde de Barcelona, Joan Clos, va destacar el valor simbòlic del Festival del Mar i de la ciutat de Barcelona en la promoció de la cultura de la pau al Mediterrani. Paral·lelament, els organitzadors del Festival han manifestat la seva voluntat que aquesta trobada sigui la primera d'un esdeveniment que s'hauria de celebrar a la ciutat comtal periòdicament, a l'estil dels festivals marítims que es realitzen en altres ports arreu del món, però especialment al nord d'Europa i als Estats Units.

75 anys conservant la nostra història marítima

El Museu Marítim de Barcelona: 1929-2004

La societat civil i les institucions més properes al ciutadà van posar en marxa, l'any 1929, un projecte llargament ambicionat: la creació d'un petit museu marítim a Barcelona que conservés el patrimoni material de la nostra història marítima i alhora fos una eina de coneixement, estudi i reflexió sobre el nostre passat mariner. Entre aquella data i el present han passat 75 anys, diferents règims polítics, una guerra civil, una llarga postguerra i el retorn de la democràcia. Ara, entrats al segle XXI, es plantegen nous reptes de futur. Al llarg d'aquests 75 anys, centenars de professionals de totes les categories, formacions i procedències han treballat, sovint en condicions penoses, per garantir la conservació d'un patrimoni de tots que, probablement, sense el seu esforç s'hauria perdut definitivament.

Aquesta efemèride ha de tenir, doncs, una triple lectura: celebració de tota una vida, presentació d'una història poc coneguda pel públic i, finalment, un homenatge i reconeixement als homes i dones que ens van precedir en aquesta tasca de fer navegar amb èxit un museu marítim que és de Barcelona, de Catalunya i de tothom. A través de l'evolució del Museu, dels seus departaments i seccions i del mateix edifici, veurem com han estat aquests 75 anys de la institució, que també ho són del mateix país.

A més a més d'una exposició il·lustrativa, que s'obrirà al públic el novembre del 2004, es programarà un cicle de conferències i també es farà un acte institucional i de retrobament d'antics empleats i familiars.

IV Premi de Recerca Josep Ricart i Giralt

Les relacions laborals dels estibadors

El passat 11 de desembre es va fallar el IV Premi de Recerca Josep Ricart i Giralt. S'hi havien presentat sis treballs: «El Atlas Catalán de Cresques Abraham (1375): El mundo en la Edad Media a través de la mirada de un judío mallorquín»; «Seguridad Marítima en el Euromediterráneo: esquemas de cooperación regional»; «La casa Ramos (1845-1960). Más de un siglo de Historia Marítima»; «Treballant el silenci. Les relacions laborals dels estibadors del Port de Barcelona durant el Primer Franquisme. 1939-1947»; «Navegants i assentaments al Mediterrani Occidental durant l'Alta Edat Mitjana: de Turtusha a Wahran, i «El Baluarte de las Atarazanas de Barcelona y otras obras de fortificación de Giovani Battista Calvi (1552-1565)».

El jurat, compost per Agustí M. Vilà Galí, Camil Busquets i Vilanova, Joan Zamora Terrés i Enric Garcia Domingo (que com a secretari), va atorgar per unanimitat el premi al treball titulat «Treballant el silenci. Les relacions laborals dels estibadors del Port de Barcelona durant el Primer Franquisme. 1939-1947», de Jordi Ibarz Gelabert. També es va proposar la concessió d'un accèssit al treball «La casa Ramos (1845-1960). Más de un siglo de Historia Marítima», obra de Martín Rodrigo Alharilla.

El 10 de setembre del 2004 va finalitzar el termini de presentació de treballs per a la V edició del premi.